

10. Hryplyvets D.E. Theoretical foundations of models of local government. // Governance: improvement and development : <http://www.dy.nayka.com.ua/>

ДАНИ ПРО АВТОРА

Далєвська Тетяна Анатоліївна, аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Стахурського буд.48 кв.90, м. Вінниця, 21030, Україна
e-mail: tanya_dal@mail.ua

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Далевская Татьяна Анатольевна, аспирант
Киевский национальный торгово-экономический университет
ул.Стахурского д. 48, кв90, г. Винница, 21030, Украина
e-mail: tanya_dal@mail.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Dalievska Tetyna Anatoliivna, postgraduate
Kyiv national University of trade and economic
vul. Stahyrskogo 48/90, Vinnitsa, 21030, Ukraine
e-mail: tanya_dal@mail.ru

УДК 336.143.2:352

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В КОНТЕКСТІ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Євтушенко Н.М.

Предметом дослідження є міжбюджетні відносини в цілому та стан формування і використання місцевих бюджетів зокрема.

Метою роботи є здійснення аналізу розвитку бюджетної децентралізації місцевого самоврядування та на цій основі запропонувати подальші шляхи розвитку бюджетної автономії місцевих органів влади та шляхів зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування.

Методологія проведення роботи. Робота виконана на основі досліджень сучасних наукових поглядів щодо визначення сутності та розвитку бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні.

Результати роботи. Стаття присвячена проблемам розвитку бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні та її фінансовому забезпеченні. Здійснено критичний аналіз існуючого нормативно-правового регулювання цього процесу і запропоновано подальші шляхи розвитку бюджетної і фінансової автономії місцевих органів влади. Визначені основні слабкі місця проведеної бюджетної децентралізації та систематизовані практичні рекомендації щодо їх усунення в середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Висновки. Аналіз впливу змін у бюджетному законодавстві на формування та фактичний рівень виконання місцевих бюджетів ще раз доводить, що передані до місцевих бюджетів джерела фінансування виявились недостатніми для повного фінансування видатків. Крім того, органи місцевої влади та самоврядування не зможуть використати розширену доходну базу на власний розсуд у зв'язку з розширенням делегованих державою нових повноважень. Проведення реальної бюджетної реформи має корелювати з реформуванням місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою країни, що дозволить забезпечити підвищення фінансової незалежності місцевих бюджетів і рівня фінансової забезпеченості делегованих повноважень.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, бюджетна децентралізація, фінансове забезпечення, адміністративно-територіальний устрій, місцевий бюджет, реформа міжбюджетних відносин, Бюджетний кодекс України.*

ФОРМИРОВАНИЕ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ В КОНТЕКСТЕ БЮДЖЕТНОЙ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

Євтушенко Н.М.

Предмет исследования является межбюджетные отношения в целом и состояние формирования и использования местных бюджетов в частности.

Целью работы является осуществление анализа развития бюджетной децентрализации местного самоуправления и на этой основе предложить дальнейшие пути развития бюджетной автономии местных органов власти и путей укрепления финансовой базы органов местного самоуправления.

Методология проведения работы. Работа выполнена на основе исследований современных научных взглядов относительно определения сущности и развития бюджетной децентрализации местного самоуправления в Украине.

Результаты работы. Статья посвящена проблемам развития бюджетной децентрализации местного самоуправления в Украине и ее финансовом обеспечении. Осуществлен критический анализ существующего нормативно-правового регулирования этого процесса и предложено дальнейшие пути развития бюджетной и финансовой автономии местных органов власти. Определены основные слабые места проведенной бюджетной децентрализации и систематизированы практические рекомендации по их устранению в среднесрочной и долгосрочной перспективе.

Выводы. Анализ изменений в бюджетном законодательстве на формирование и фактический уровень выполнения местных бюджетов еще раз доказывает, что переданы в местные бюджеты источники финансирования оказались недостаточными для полного финансирования расходов. Кроме того, органы местной власти и самоуправления не смогут использовать расширенную доходную базу по своему усмотрению

в связи с расширением делегированных государством новых полномочий. Проведение реальной бюджетной реформы должно коррелировать с реформированием местного самоуправления и административно-территориального устройства страны, что позволит обеспечить повышение финансовой независимости местных бюджетов и уровня финансовой обеспеченности делегированных полномочий.

Ключевые слова: местное самоуправление, бюджетная децентрализация, финансовое обеспечение, административно-территориальное устройство, местный бюджет, реформа межбюджетных отношений, Бюджетный кодекс Украины.

THE FORMATION OF LOCAL BUDGETS IN CONTEXT OF BUDGET DECENTRALIZATION

Yevtushenko N.M.

The subject of the work is the intergovernmental relations in general and the state of formation and use of local budgets in particular.

The aim is to analyze the development of fiscal decentralization and local government on this basis suggest further ways of fiscal autonomy of local governments.

Methodology of work. This work was based on studies of modern scientific views on the definition of the essence of fiscal decentralization and local governance in Ukraine.

Results. The article is devoted to the problems of fiscal decentralization of local government in Ukraine and its financial support. The critical analysis of existing normative legal regulation of this process and suggested ways of further fiscal and financial autonomy of local authorities. The main weaknesses of the ongoing fiscal decentralization systematic and practical recommendations for their elimination in the medium and long term.

Conclusions. Analysis of the impact of changes in the budget of the formation and the actual level of implementation of local budgets proves once again transferred to the local budget funding sources proved insufficient to fully finance expenditures. In addition, local authorities and government will not be able to use the expanded revenue base in its sole discretion in connection with the expansion of new powers delegated by the state. Conducting real budget reform is correlated with the reform of local government and administrative-territorial structure that will ensure increased financial independence of local budgets and the financial security of the delegated powers.

Keywords: local government, fiscal decentralization, financial support, administrative divisions, local budget, reform of intergovernmental relations, the Budget Code of Ukraine.

Постановка проблеми. Однією із важливих проблем формування місцевих бюджетів є забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та формування міжбюджетних відносин, з метою підвищення рівня фінансової самодостатності шляхом посилення бюджетної децентралізації.

Для того, щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які необхідні для покриття власних витрат. Принцип фінансової самостійності є ключовим при формуванні бюджетів органів місцевого самоврядування. А оскільки громада є територіальною основою для створення та діяльності органів місцевого самоврядування, то при її формуванні доцільно враховувати податковий потенціал. Ймовірно, що формування фінансово самодостатніх адміністративно-територіальних одиниць потребує змін не тільки у податковому та бюджетному законодавстві, але й у територіальних розмірах громад, районів та регіонів.

Проблема оптимального перерозподілу повноважень та фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади та самоврядування є однією з найбільш актуальних у контексті підвищення ефективності бюджетної системи України. Раціональна побудована та збалансована система бюджетних відносин є запорукою дієвості соціально-економічної політики держави, адже від адекватного забезпечення перерозподілу значних фінансових ресурсів і від гнучкості способів їх використання у значній мірі залежить стабільність економічного розвитку країни. Запроваджена реформа бюджетної системи спрямована здебільшого на децентралізацію бюджетних коштів та забезпечення більшої фінансової самостійності та незалежності місцевих бюджетів. В умовах кризових явищ, питання бюджетної децентралізації виходять на перший план, оскільки саме вона є однією з базових умов незалежної та ефективної діяльності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами та пріоритетами.

Аналіз останніх досліджень. Проблемі бюджетної децентралізації, визначення ролі місцевих бюджетів та їх взаємодії з Державним бюджетом, ефективності реалізації реформи бюджетної системи на центральному та місцевому рівнях присвячено багато досліджень відомих учених, таких як В. Оутс [13], О.П. Кириленко [10], Ч. Тібо [18], О.Д. Василюк, К.В. Павлюк [5], Л.М. Бабич [1], І.О. Лютого [8], В.М. Опаріна [12], В.М. Федосова [2]. Проблема децентралізації бюджетних коштів та зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування знайшла відображення у роботах О.П. Кириленко [10], Л.В. Лисяк [9], С.А. Буковинського [4]. Але сьогодні не існує єдиної думки щодо оптимального механізму реформування місцевих бюджетів відповідно до критерію ефективності розподілу фінансових ресурсів, які формуються саме на місцевому рівні.

Ґрунтовний аналіз основних змін, передбачених у новій редакції Бюджетного кодексу України, свідчить про те, що прийняття даного документу не є здійсненням бюджетної реформи. А фактичне впровадження та використання нововведень виявило ряд слабких місць, пов'язаних із забезпеченням самостійності місцевих бюджетів та стратегічними цілями регіонального розвитку. Вирішення проблем, що виникли у зв'язку з бюджетними новаціями на місцевому рівні потребує детального аналізу їх впливу на фактичне формування та використання місцевих бюджетів.

Метою статті запропонувати шляхи вирішення проблемних питань бюджетної децентралізації місцевого самоврядування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні бюджетна реформа розпочалася 2000 р. і мала на меті кардинальні зміни в системі формування та виконання місцевих бюджетів. Прийняття Бюджетного кодексу України обумовило фундаментальні зміни всієї бюджетної системи. Проте реформа не є завершеною, оскільки не відбулося чіткого розподілу повноважень і відповідальності між центральними та місцевими органами влади. Незавершеність реформ спровокувала конфлікт інтересів між місцевими органами влади і центральною, оскільки місцеві органи влади практично не є незалежними в ухваленні рішень щодо використання ресурсів. Аналіз Програми економічних реформ на 2010-2014 роки

«Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [7], дозволяє стверджувати, що серед реформування податкової системи, фінансового сектору, системи пенсійного страхування, освіти, соціальної підтримки, окремих галузей промисловості, реформа міжбюджетних відносин займає одне з найважливіших місць. Слід зазначити, що саме міжбюджетні відносини є найслабшою ланкою бюджетної системи України, яка у свою чергу лежить в основі значної кількості негативних явищ, характерних сьогодні для сектору публічних фінансів [11].

Досвід економічно розвинутих країн свідчить про те, що найбільш дієвим та ефективним способом забезпечення фінансової стійкості органів місцевого самоврядування є бюджетна децентралізація, тобто розширення фінансової бази територіально-адміністративних одиниць за рахунок передачі їм потужних фінансових джерел, які раніше були закріплені як доходи центрального бюджету. Тому в проголошеній реформі бюджетних відносин, сприяння більшій фінансовій автономії місцевих бюджетів визначено одним з головних завдань.

Зазначимо, що у більшості територіальних громад функціонування органів місцевого самоврядування не забезпечує створення та підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини та надання суспільних послуг на належному рівні. Рівень бюджетної забезпеченості на утримання і розвиток місцевої інфраструктури у розрахунку на одного жителя в Україні найменший серед країн Європи – 448 грн. Час оновлення основних фондів місцевого самоврядування (їх вартість складає 500 млрд. грн.) при діючій системі фінансового забезпечення місцевого самоврядування більше 58 років (рис.1).

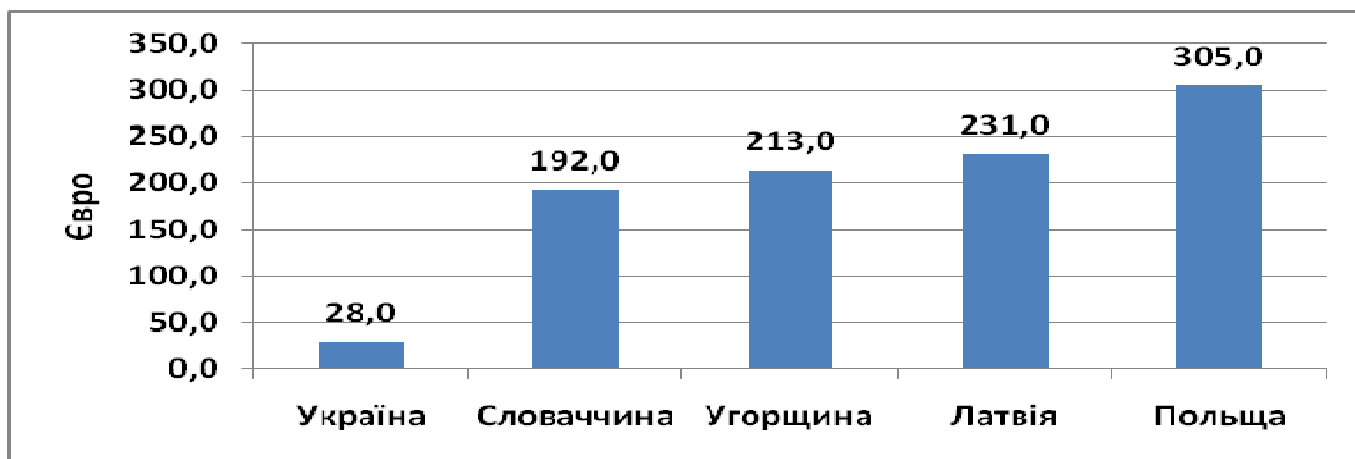

Рисунок 1. Рівень бюджетної забезпеченості на 1 мешканця на виконання власних повноважень, %

У ході дослідження виявлено, що починаючи з 1991 р. різко зменшувалась як чисельність сільського населення, так і кількість населених пунктів, але разом з тим кількість сільських рад збільшилася на 1067 одиниць. В Україні утворено близько 12 тис. територіальних громад, у більш як 6 тис. громад чисельність жителів становить менш як 3 тис. осіб, з них у 4809 громадах – менш як 1 тис. осіб, а у 1129 громадах – менш як 500 осіб. Органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть здійснювати надані їм законом повноваження. Дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70 %, 483 територіальні громади на 90 % утримуються за рахунок коштів державного бюджету (рис.2) [15].

Проведення бюджетної децентралізації в Україні у формі збільшення повноважень та фінансової бази органів місцевого самоврядування триває вже довгий час та кожного року декларується в Основних напрямках бюджетної політики, а фактично відбувається процес підвищення рівня бюджетної централізації.

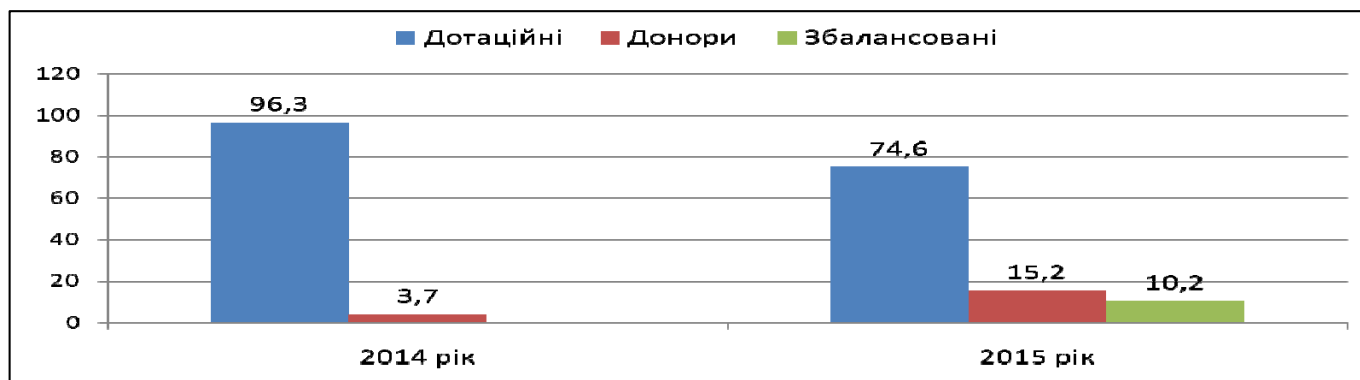

Рисунок 2. Дотаційність місцевих бюджетів в 2014-2015 роках, %

Для оцінки ступеня бюджетно-фінансової децентралізації використовують показник частки регіональних (місцевих) рівнів управління у доходах і видатках консолідованого бюджету. Показником високого рівня децентралізації є частка місцевих видатків на рівні більш як 45 % загальнодержавних видатків, середнього рівня – 30-45%, а низького рівня – менш як 30 %. Протягом 2011-2013 рр. рівень бюджетної централізації зменшився з 78,3 % до 76,2 %, і відповідно рівень децентралізації бюджетних ресурсів збільшується з 21,7 до 22,2 %. У 2014 році відбулося незначне збільшення частки у доходах зведеного бюджету – 77,8 %, при цьому відбулося зменшення частки місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету – 22,2 %. (табл. 1).

Таблиця 1. Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів України за 2011-2014 роки [2, с. 27]

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2014 рік проти 2013 року	
					Абсолютний приріст, млрд грн	Темп приросту, %
Зведений бюджет, млрд грн, у т.ч.:	398,3	445,5	442,8	455,9	13,1	3,0
загальний фонд	334,7	369,7	75,0	388,9	13,9	3,7
спеціальний фонд	63,6	75,8	67,8	67,0	-0,8	-1,2
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у т.ч.:	311,8	344,7	337,6	354,8	17,2	5,1
частка у доходах зведеного бюджету, %	78,3	77,4	76,2	77,8	x	x
загальний фонд	263,3	288,5	290,1	308,7	18,6	6,4
спеціальний фонд	48,5	56,2	47,5	46,1	-1,4	-3,0
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд грн, у т.ч.:	86,5	100,8	105,2	101,1	-4,1	-3,9
частка у доходах зведеного бюджету, %	21,7	22,6	23,8	22,2	x	x
загальний фонд	71,4	81,2	84,9	80,2	-4,7	-5,5
спеціальний фонд	15,1	19,6	20,3	20,9	0,6	3,0

Однією із слабких сторін бюджетно-фінансової децентралізації в Україні є значна частка трансфертів, незважаючи на задекларованість процесів податкової і бюджетної децентралізації, на даний час структура доходів місцевих бюджетів свідчить про зростання частки міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів. При формуванні показників державного бюджету на 2015 рік враховано прогноз макроекономічних показників, який передбачає поглиблення падіння реального ВВП до 5,5 відсотка, у порівнянні з мінус 3,4 відсотка у попередньому прогнозі. При цьому, прогнозний обсяг номінального ВВП збільшено на 129,4 млрд. гривень до 1850,2 млрд. гривень, що обумовлено зростанням споживчих цін на 26,7 відсотка. Зростання індексу цін виробників прогнозується на рівні 26,5 відсотка. Прогнозується збільшення фонду оплати праці на 11,6 млрд. гривень до 478,6 млрд. гривень. Середньомісячна заробітна плата складе 3 990 гривень. Експерти МВФ очікують, що рівень ВВП надалі зростатиме і перевищить до кризовий рівень до 2019 року, це є відображенням глибини і масштабів нинішньої кризи. Інфляція в 2015 році сягне 27%. Державний і гарантований державою борг, за підрахунками, цього року досягне свого піку в 94% від ВВП. Але очікується, що потім цей показник буде зменшуватися в постійній траєкторії, впавши нижче 71% в 2020 році.

Крім того, для розрахунку бюджетних показників враховано уточнений середньорічний прогнозний курс валюти – 21,7 грн./дол. США [3].

Надходження місцевих бюджетів у 2015 році збільшаться за рахунок передачі 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки. Джерела наповнення місцевих бюджетів збільшаться завдяки запровадженню акцизного податку з реалізації роздрібною торгівлі підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти) за ставкою 5% вартості реалізованого товару. База оподаткування розшириться через стягнення податку на нерухомість відтепер і з комерційного (нежитлового) майна та податку на автомобілі з великим об'ємом двигуна. До місцевих бюджетів зараховуватиметься 80% екологічного податку, замість 35%.

Крім того, громади одержують базову дотацію для підвищення фіскальної спроможності своїх бюджетів. Місцевим бюджетам, зокрема районним, з державного бюджету передано плату за надання інших адміністративних послуг та державне мито. Надходження до загального фонду розширено за рахунок передачі із спеціального фонду екологічного податку, єдиного податку та податку на нерухоме майно, які раніше були джерелами формування бюджету розвитку. Внесені зміни дадуть можливість місцевим бюджетам використовувати кошти на різні цілі, а не тільки на видатки капітального характеру.

У Концепції реформування місцевих бюджетів було визначено необхідність зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування, посилення впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток та поліпшення добробуту громадян України [16]. Також було визначено, що необхідною умовою реалізації поставлених в концепції завдань була якісна та об'єктивна оцінка стану та потенціалу регіонів, виявлення загальних тенденцій розвитку соціальних процесів та рівнів міжрегіональної диференціації, а також запровадження їх моніторингу. Як наслідок була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Про запровадження оцінки міжрегіональної та внутрішньо-регіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів» від 20 травня 2009 р. № 476 [17]. Була сформована база даних, що повинна була дати можливість визначити основні причини, які обумовлюють диференціацію соціально-економічного розвитку регіонів та приймати відповідні управлінські рішення на державному, регіональному та місцевому рівнях, спрямовані на їх усунення. Бюджетний кодекс, прийнятий 8 липня 2010 р. [3] значно розширив перелік доходів, за закріплюються за місцевими бюджетами.

Також із прийняттям Податкового кодексу [14] змінено склад місцевих податків та зборів (податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір), що мало суттєво змінити ситуацію із формуванням доходів місцевих бюджетів. Але, як свідчать дані наведені в табл. 1, практична реалізація зазначених змін не мала достатніх позитивних наслідків для формування фінансової бази місцевого самоврядування.

Частка Основними бюджетоформуючим податком залишається податок на доходи фізичних осіб. Можна відмітити зростання частки місцевих податків і зборів (порівняно з 2010 р. на 2,8 відсоткових пункти), що відбулося виключно за рахунок включення до них єдиного податку. Відповідно, більше 50% коштів припадає на всі види міжбюджетних трансфертів. Уже цей факт сам по собі підтверджує невідповідність загального розподілу бюджетних доходів між рівнями бюджетної системи.

Аналізуючи праці багатьох учених-економістів, які досліджують сутність категорії «бюджетна децентралізація» слід зазначити що науковці визначають неоднаково децентралізацію, визначаючи її як комплекс явищ.

Досліджуючи праці зарубіжних вчених, можна зробити висновок що замість бюджетної використовують термін фискальна децентралізація, основоположником якої був американський економіст Ч. Тібо [18]. Саме він стверджував, що лише фискальна децентралізація дає змогу регіональним органам управління отримувати автономію щодо фінансування та забезпечення населення суспільними й громадськими послугами, що лише при фискальній автономії регіональних органів управління публічні видатки відповідатимуть індивідуальним уподобанням та потребам споживачів. Англійській учений В. Оутс запропонував своє визначення: «децентралізація – це право незалежного прийняття рішень децентралізованими одиницями» [13, с.115]. Регіональні й місцеві органи влади мають можливість самостійно приймати рішення щодо фінансових питань і питань з управління територією. Було визначено, що головними перевагами децентралізації є насамперед краще забезпечення потреб місцевого населення органами місцевого самоврядування на локальному рівні. Крім того, сприяння розвитку конкуренції між органами місцевого самоврядування дає змогу громадянам самим обирати кращі адміністративні послуги.

Значимо, що проводячи політику фінансової децентралізації досить важливим для країн є розподіл завдань між різними рівнями управління який має ґрунтуватися на такій основі:

- чітке визначення завдань, які доцільно закріпити за тим чи іншим рівнем влади;
- дотримання розподілу цих завдань на постійній основі;
- поділ бюджетних видатків між рівнями управління відповідно до розмежування завдань.

Розмежування функцій між рівнями управління є завданням, з яким стикаються усі багаторівневі країни. Ключовим принципом є зона корисності публічної функції яка визначається доступністю зовнішніх користувачів до послуг (фізичний аспект) та подальшим практичним використанням послуг. До цього, слід враховувати ефективність пов'язаних з певними послугами заходів на різних рівнях публічної влади (економія на масштабах). Як результат, функції можуть бути розділені відповідно до їхньої корисності на центральному та регіональних рівнях. Цей принцип по суті є тотожним принципу субсидіарності, який є одним із основоположних у вітчизняній бюджетній системі. Субсидіарність - принцип, відповідно до якого розподіл повноважень між різними рівнями влади здійснюється таким чином, коли нижній рівень влади отримує такі повноваження, які наступний за ним територіальний рівень влади не може здійснювати більш ефективно. Реалізація цього принципу дозволяє, з одного боку, максимально наблизити процес прийняття рішення до громадян, з іншого - цей рівень може володіти організаційними, матеріальними і фінансовими ресурсами, які забезпечують обсяг і якість публічних послуг, що надаються населенню відповідно до загальнодержавних стандартів. При цьому пріоритет нижнього рівня при розподілі повноважень повинен перешкоджати будь-яким способам централізації в системі територіальної організації влади.

Загалом, рівень децентралізації у публічному секторі повинен відповідати співвідношенню двох показників якими є:

- 1) свобода органів місцевої влади у прийнятті рішень;
- 2) адекватність політичної відповідальності місцевих органів влади за прийняті нею рішення.

Ґрунтуючись на завданнях, що стоять перед бюджетною системою в умовах посткризового відновлення економіки систематизовано основні практичні кроки щодо подальшого реформування бюджетних відносин на місцевому рівні:

1. Продовження процесу децентралізації бюджетних коштів, що має стати реальним механізмом ефективного перерозподілу публічних фінансів. Реалізація даного завдання потребує не лише формальної передачі коштів на місцевий рівень, а й одночасного розширення обсягу делегованих повноважень. Це потребує чіткої структуризації та перегляду власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування [11].

2. Запровадження механізмів стимулювання економічної активності органів місцевої влади з метою самозабезпечення та збільшення фінансової стійкості місцевих бюджетів. У межах реалізації даного завдання, можна цілком погодитись з практиками бюджетної сфери, які пропонують для стимулювання реалізації фискального потенціалу адміністративно-територіальних одиниць, по-перше, закріпити 50 % від перевищення прогнозованого обсягу надходжень першого кошику за переліком дохідних статей місцевих бюджетів, що не враховуються при розрахунку міжбюджетних трансфертів, а, по-друге, розширити перелік дотацій [4,7,11]. Перший спосіб спрямований на створення стимулів для органів місцевої влади щодо нарощення бази податкових надходжень відповідних місцевих бюджетів. Що стосується другого, то досить надійним джерелом поповнення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами є додаткова дотація у зв'язку з перевиконанням плану мобілізації доходів до державного бюджету.

3. Вирішення питання неузгодженості моделі бюджетних відносин та адміністративно-територіального устрою. У даному контексті об'єктивно необхідним є проведення адекватної адміністративно-територіальної реформи, що дозволить визначити функціональні співвідношення між повноваженнями органів місцевого самоврядування областей, районів та місцевими державними адміністраціями. Це у свою чергу дозволить вирішити проблему поверховості проведення реформи міжбюджетних відносин.

Крім позитивних зрушень за наслідками проведення бюджетної децентралізації на сьогодні існує ряд проблемних питань, які виникли в ході практичного застосування нових норм бюджетного законодавства, що потребують вирішення на законодавчому рівні.

На думку деяких експертів децентралізація бюджетного процесу (зокрема, через вилучення у обласних державних адміністрацій повноважень щодо розробки бюджетів областей, передача окремих установ соціально-культурної сфери на фінансування з місцевих бюджетів, а також впровадження нової системи вирівнювання) у вітчизняних умовах може призвести до розбалансування всієї системи бюджетоутворення в Україні, оскільки залишається високо імовірним закладання в місцеві бюджети заздалегідь нереальних витрат.

Список використаних джерел

1. *Бабич Л.М. Особливості формування пріоритетів сучасної бюджетної політики/ Л.М. Бабич // Формування ринкових відносин в Україні. – 2003. – № 4. – С.27–33.*
2. *Бюджетний моніторинг: аналіз виконання за 2014 рік / [Електронний ресурс]. Ін-т бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/news/429/130434>*
3. *Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI // Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>*
4. *Буковинський С.А. Зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування як чинник економічного зростання/ С. А. Буковинський //Вісник НБУ. – 2007. – № 2. – С.9–15*

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

5. Василик О.Д. Державні фінанси України / О.Д. Василик, Павлюк К.В. – К. : НІОС, 2002.–608 с.
6. Виконання Державного бюджету. // Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
7. *Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава* : Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. Комітет з економічних реформ при Президентові України /– 87 с. : [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_2.pdf
8. Лютій І.О. Бюджетна політика і стабільність соціально-економічного розвитку України / І. О. Лютій, Л. М. Демиденко, Ю. Л. Субботович //Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 3–13.
9. Лисяк Л.В. Бюджетна політика держави в умовах фінансової глобалізації / Л.В. Лисяк // Вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 1. – С.15–21.
10. Місцеві фінанси : підручник / ред. О. П. Кириленко. – К. : Знання, 2006. – 677 с.
11. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання. – К. : НІСД, 2010. – 35 с.
12. Опарін В.М. Бюджетна система : навчально-методичний посібник / В.М. Опарін, В. І. Малько ; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 336 с.
13. Оутс В. Фіскальний федералізм / В. Оутс. – Нью-Йорк, 1972.
14. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI// Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/podatkoviy%20kodeks>
15. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. №333-р // Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>
16. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. №308-р // Верховна Рада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-p>
17. Про запровадження оцінки міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 травня 2009 р. №476 // Верховна Рада України. – [Електронний ресурс].Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/476-2009-p>
18. Тібо Ч. Економічна теорія фіскальної децентралізації в публічних фінансах: необхідність, джерела й використання./ Ч. Тібо – К.: Знання – 1961. –198 с.

References

1. Babych L.M. Osoblyvosti formuvannja priorytetiv suchasnoi' bjudzhetnoi' polityky // Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukraїni. – 2003. – № 4. – С.27–33.
2. Budget Monitoring: analysis of the execution : <http://www/ibser.org.uaq/news/429/130434/>
3. Bjudzhetnyj kodeks Ukraїny. Zakon Ukraїny vid 08.07.2010 r. №2456-VI // Verhovna Rada Ukraїny. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
4. Bukovyns'kyj S.A. Zmichennja finansovoi' bazy misceвого samovrjaduvannja jak chynnyk ekonomichnogo zrostannja // Visnyk NBU. – 2007. – № 2. – С.9–15
5. Vasylyk O.D., Pavljuk K.V. Derzhavni finansy Ukraїny. K. : NIOS, 2002.–608 s.
6. Vykonannja Derzhavnogo bjudzhetu. // Derzhavna kaznachejs'ka sluzhba Ukraїny. : <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>
7. *Zamozhnje suspil'stvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava* : Programa ekonomichnykh reform na 2010–2014 roky. Komitet z ekonomichnykh reform pry Prezydentovi Ukraїny – 87 s. : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_2.pdf
8. Ljutij I.O., Demydenko L.M., Subbotovych Ju.L. Bjudzhetna polityka i stabil'nist' social'no-ekonomichnogo rozvytku Ukraїny – 2006. – № 10. – С. 3–13.
9. Lysjak L.V. Bjudzhetna polityka derzhavy v umovah finansovoi' globalizacii' // Visnyk Ukraїns'koi' akademii' bankivs'koi' spravy. – 2008. – № 1. – С.15–21.
10. Miscevi finansy : pidruchnyk / red. O.P. Kyrylenko. – K. : Znannja, 2006. – 677 s.
11. Nova arhitektura bjudzhetnoi' systemy U kraїny: ryzyky ta mozhlyvosti dlja ekonomichnogo zrostannja. – K. : NISD, 2010. – 35 s.
12. Oparin V.M., Mal'ko V.I. Bjudzhetna systema : navchal'no-metodychnyj posibnyk; Min-vo osvity i nauky Ukraїny, KNEU. – 2-ge vyd., pererob. i dop. – K.: KNEU, 2002. – 336 s.
13. Outs V. Fiskal'nyj federalizm. – N'ju-Jork, 1972.
14. Podatkovyj kodeks Ukraїny. Zakon Ukraїny vid 02.12.2010 r. №2755-VI// Verhovna Rada Ukraїny. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/podatkoviy%20kodeks>
15. Pro shvalennja Konceptii' reformuvannja misceвого samovrjaduvannja ta terytorial'noi' organizacii' vlady v Ukraїni. Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukraїny vid 1 kvitnja 2014 r. №333-r // Verhovna Rada Ukraїny. : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-r>
16. Pro shvalennja Konceptii' reformuvannja miscevykh bjudzhetiv. Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukraїny vid 23 travnja 2007 r. №308-r // Verhovna Rada Ukraїny. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-r>
17. Pro zaprovadzhennja ocinky mizhregional'noi' ta vnutrishn'oregional'noi' dyferenciacii' social'no-ekonomichnogo rozvytku regioniv. Postanova Kabinetu Ministriv Ukraїny vid 20 travnja 2009 r. №476 // Verhovna Rada Ukraїny. : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/476-2009-p>
18. Tibo Ch. Ekonomichna teorija fiskal'noi' decentralizacii' v publicznykh finansah: neobhidnist', dzherela j vykorystannja – K.: Znannja – 1961. –198 s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Євтушенко Наталія Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

вул. Сухомлинського 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна
e-mail: ilata82@ekr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Евтушенко Наталья Николаевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, денежного обращения и кредита

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»
ул. Сухомлинского 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина
e-mail: ilata82@ekr.net

DATA ABOUT AUTHOR

Yevtushenko Natalia, PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Finances, Monetary Circulation and Credit, SHEE «Pereyaslav-Khmelnysky SPU after Grygoriy Skovoroda»
Sukhomlynsky Str. 30, Pereyaslav-Khmelnysky, 08401, Ukraine
e-mail: ilata82@ekr.net

УДК 336.717.18

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

Закрепа А.В.

Наукове обґрунтування ключових проблем та заходів по їх реалізації з метою забезпечення формування достатнього обсягу економічного капіталу для стабільної діяльності банківської установи в умовах стагнації економіки, інфляції національної валюти, викликів та загроз в фінансовій сфері як предмету дослідження обумовлюють його актуальність та необхідність завершення розробки необхідного методичного та організаційного забезпечення формування та ефективного використання фінансових ресурсів банку.

В статті проаналізовані теорії та методології щодо формування та використання економічного капіталу банку, оцінки його достатності та запропоновано порядок виконання дослідження цих процесів: методів моделювання функціональних залежностей (формування), методів регулювання (оцінки та визначення достатності), управління ризиками (використання). Обґрунтовано напрями пошуку засобів впливу та визначення індикаторів оцінки фінансової стійкості банків в залежності від критеріальних ознак стану його діяльності.

З урахуванням здатності банків протистояти фінансовим потрясінням Базельський комітет в 2008 р. анонсував комплексну стратегію та ризик-менеджмент банків, а також рекомендації щодо моделювання інтегрального показника економічної безпеки банку.

Виходячи з теоретичних основ економічного капіталу, опублікованих формульних моделювань його обсягів зроблено висновок, що найбільш придатними для оцінки і визначення економічного капіталу є модель WACC (Weighted Average Cost of Capital), модель оцінки капітальних активів CAPM, методика швейцарського банку Credit Suisse, а також методика розрахунку економічного капіталу під ризик.

Нами пропонується нова оптимізаційна модель визначення потреби в економічному капіталі як потенційного капіталу чи загальної суми непередбачуваних ризиків з урахуванням зважування усіх видів активів на певні ризики, у тому числі і по сегментах банківської діяльності та співставлення з варіантами обсягів регулятивного капіталу як ресурсу економічного капіталу.

Одержані наукові результати дослідження розширюють систему засобів покриття економічного капіталу, дають можливість оцінити запас міцності регулятивного капіталу та встановити індивідуальні підходи до офіційно прийнятих нормативів адекватності регулятивного і балансового банківських капіталів, що при використанні розрахунків, порівнянь і обґрунтувань дає можливість банкам зменшувати в своїй діяльності всі види ризиків.

Ключові слова: економічна безпека банку; балансовий, регулятивний та економічний капітал; активи, сегменти діяльності, індикатори оцінки, інтегральний показник, моделювання економічного капіталу.

КЛЮЧЕВЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ И ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КАПИТАЛА БАНКА

Закрепа А.В.

Научное обоснование ключевых проблем и мер по их реализации с целью обеспечения формирования достаточного объема экономического капитала для стабильной деятельности банковского учреждения в условиях стагнации экономики, инфляции национальной валюты, вызовов и угроз в финансовой сфере как предмета исследования обуславливают его актуальность и необходимость завершения разработки необходимого методического и организационного обеспечения формирования и использования финансовых ресурсов банка.

В статье проанализированы теории и методологии по формированию и использованию экономического капитала банка, оценки его достаточности и предложен порядок выполнения исследования этих процессов: методов моделирования функциональных зависимостей (формирования), методов регулирования (оценки и определения достаточности), управление рисками (использования). Обоснованы направления поиска средств воздействия и определения индикаторов оценки финансовой устойчивости банков в зависимости от критеріальных признаков состояния его деятельности.

С учетом способности банков противостоять финансовым потрясениям Базельский комитет в 2008 г. анонсировал комплексную стратегию и риск-менеджмент банков, а также рекомендации по моделированию интегрального показателя экономической безопасности банка.